

Problemen bij het verzamelen van gegevens voor een analyse van de kleine criminaliteit

Voor het uitwerken van een preventiemodel gericht op het voorkomen van kleine criminaliteit is het onontbeerlijk zicht te krijgen op de aard, de omvang, de evolutie en de schade van deze criminaliteit. Daarnaast is het van fundamenteel belang de ontwikkeling van het fenomeen te kunnen volgen doorheen de tijd. Hoe vanzelfsprekend zo'n analyse van het probleem „kleine criminaliteit in de Brusselse binnenstad” ook mag lijken dit bleek zo goed als onmogelijk. Wat volgt is een bondige schets van de belangrijkste barrières die iedereen zal ontmoeten die graag wil weten wat er aan de hand is in zijn buurt of wijk op dit vlak.

Inleiding

Als men buiten beschouwing laat dat de eerste moeilijkheid bij het verzamelen van gegevens over kleine criminaliteit ligt in de definiëring van het begrip blijven ruwweg vier informatiebronnen over.

Drie typen van informatiebronnen zijn van kwantitatieve aard:

- de registratie bij de diverse politiediensten;
- de registratie bij gemeentelijke diensten, sociale woningmaatschappijen, openbare verkeersmaatschappij,...;
- de slachtofferenquête

De vierde methode is van kwalitatieve aard: namelijk het voeren van gesprekken met bevoorrechte getuigen.

Barrières bij een kwantitatieve analyse van kleine criminaliteit

Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen die feiten die door de politiediensten geregistreerd worden (na aangifte of vaststelling) en die feiten die ongeregistreerd blijven, het „dark-number” of de „verborgen criminaliteit” (feiten die onopgemerkt blijven). Vooral wat kleine criminaliteit betreft is het dark-number bijzonder groot. De politiestatistieken geven dus alleen een beeld van de „geregistreerde criminaliteit”.

Bovendien worden de gegevens niet verzameld met het oog op het rechtsreeks kunnen beant-

woorden van vragen omtrent de omvang, de verdeling en de effecten van kleine criminaliteit.

Kleine criminaliteit (of straatcriminaliteit) is geen prioriteit en dat laat zich voelen. „Minime” feiten (zie schematische voorstelling kleine criminaliteit) worden niet in het gegevensbestand opgenomen en moeten dus „vertaald” worden in iets dat wel in het bestand staat.

Een deel van de geregistreerde kleine criminaliteit is niet meer te achterhalen omdat sommige feiten vanwege hun banaliteit „officieus” door de politie geseponneerd worden. De registratiebereidheid is niet altijd even groot bij kleine criminaliteit (dit verklaart overigens gedeeltelijk de lage aangiftebereidheid).

De wijze waarop de gegevens verwerkt worden maakt het zo goed als onmogelijk terug te vinden welke feiten kleine criminaliteit zijn. Geregistreerde criminaliteit wordt ingedeeld in een zevental categorieën. Deze indeling is te ruim en te vaag waardoor er van de karakteristieke kenmerken van kleine criminaliteit niets meer overblijft. Feiten worden sec geregistreerd en bij wijze van spreken opgeslokt in grote categorieën. Ze zijn niet meer te onderscheiden van andere feiten en het is niet meer te achterhalen wat er werkelijk gebeurd is.

Een belangrijke bron van informatie wordt op die manier nagenoeg onbruikbaar.

Verder houden de verschillende politiediensten veelal op verschillende wijze hun gegevens bij. Sinds 1984 is er een begin van coördinatie met de „geïntegreerde politiestatistiek”.

Het principe is dat alle politiediensten op dezelfde manier feiten registreren en daarvoor gebruik maken van éénvormige registratieformulieren. Deze gegevens kunnen dan systematisch onder de politiediensten uitgewisseld worden. De gegevens worden gecentraliseerd bij de Rijks-wacht. In de praktijk loopt het systeem niet zo vlot en het is nog verre van sluitend.

Het is daarenboven zo goed als onmogelijk een overzicht te krijgen van een langere periode omdat de „geïntegreerde politiestatistiek” voor 1984 nog niet bestond.

De schade die kleine criminaliteit veroorzaakt wordt noch door de reguliere politiediensten noch door de gemeentelijke diensten bijgehouden. Nochtans is dit een belangrijk criterium om een aanpak te overwegen.

In Nederland heeft men zich voor criminaliteitspreventie ondermeer toegelegd op het uitwerken van allerlei registratiesystemen. Het registreren van de schade bleek daarbij het effectiefst omdat het tegelijkertijd direct inzicht verschaft in de ernst van het probleem en de gewenste aanpak.

Een aantal alternatieven

Een aantal beperkingen en barrières die overigens typisch zijn voor een moeilijk definieerbaar verschijnsel als kleine criminaliteit kunnen gedeeltelijk opgevangen worden door andere bronnen te raadplegen.

- het volgen van de interventies van de patrouille en de oproepen die via de radio de centrale binnen komen;
- het nakijken van het register waarin alle interventies van de patrouilles zijn opgenomen;
- het nakijken van de wachtbladen waarin alle processen-verbaal zijn opgenomen.

Op die manier krijgt men tegelijkertijd een beeld van wat er aan feiten binnenkomt en voor welke feiten (g)een proces-verbaal wordt opgesteld. Alhoewel lonend zijn dit zeer omslachtige en arbeidsintensieve methoden. Bovendien staan deze informatiebronnen niet voor iedereen open.

Om een zicht te krijgen op de werkelijk gepleegde (kleine) criminaliteit wordt gebruik gemaakt van slachtofferenquêtes en zelf-rapportage onderzoeken.

In een slachtofferonderzoek wordt nagegaan in welke mate mensen slachtoffer werden van criminaliteit. In een zelf-rapportage onderzoek wordt aan mensen gevraagd of ze zich schuldig hebben gemaakt aan criminaliteit.

Ook deze vormen van onderzoek hebben hun beperkingen (o.a. subjectiviteit) maar ze zijn in elk geval een aanvulling op de tekorten die kenmerkend zijn voor statistisch onderzoek.

In België is onderzoek naar verborgen criminaliteit overigens nauwelijks ontwikkeld. In Nederland bijvoorbeeld wordt een slachtofferenquête gekoppeld aan de nationale volkstelling.

De frustraties

Het ongenoegen en de frustratie over de aanpak van kleine criminaliteit is bijzonder groot. Ook bij de politiediensten en justitie! Zowel bij de politie als bij het Openbaar Ministerie weegt kleine criminaliteit bijzonder zwaar door op de werklast: 70 tot 80 % van de te behandelen zaken betreft kleine criminaliteit. Aanzienlijk verwerkingproblemen zijn hiervan het gevolg omdat men de stroom van dossiers niet meer onder controle krijgt. 70 % van de zaken wordt daarom geseponneerd.

Beter dat wie ook is men zich ervan bewust dat een aangepaste reactie uitblijft. Als het wel tot een behandeling van de zaak komt is men zich er eveneens van bewust dat de sanctie veel te lang na de feite komt en bijgevolg haar doel mist. Bovendien zijn de gebruikelijke justitiële sancties niet aangepast en veelal te zwaar voor de toch relatief lichtere feiten.

Conclusie

Alle berichtgeving over stijgende kleine criminaliteit ten spijt willen we er toch wel op drukken de „cijferbronnen” met de nodige omzichtigheid te interpreteren en niet zelden te relativieren hoe ondankbaar dit ook mag zijn.